

Diplomat som bryter mot lag får hindras enligt folkrätt

De ryska legationstjänstemännens resa i Tornedalen har aktualiserat frågan vad en diplomats immunitet innebär. Närmast gäller det att klargöra om immuniteten medför förbud för myndigheten i det land där diplomaten är anställd att hindra honom från att begå lagstridiga handlingar. Kan, för att ta den sak det närmast gäller, en svensk polis inte hindra en utländsk diplomat att ta fotografier på ett område där fotografering är förbjuden eller tvinga honom att lämna ett område där han inte får vistas? Ur rättslig synpunkt finns ingen skillnad mellan den frågan och exempelvis spörsmålet om en diplomat kan köra bil i berusat tillstånd utan att han får hejdas, eller om han kan begå våld mot person utan att polisen får inskrida till dennes hjälp. Problem av denna art hör hemma i folkrätten och belyses av den internationella litteraturen i ämnet.

Alla tillgängliga standardverk betonar det ostridliga i att en diplomat inte får åtalas eller straffas i värdlandet för brottsliga handlingar. Därom är alla ense. När det gäller rätten att ingripa för att hindra brottsliga handlingar uttalar sig vissa auktoriteter med påtaglig försiktighet. Ett vanligt sätt att kringgå själva problemet exemplifieras av en engelsk författare (Brierly, The Law of Nations), som skriver att värdlandets polis i princip inte får inskrida mot diplomater, men fortsätter: "Detta innebär inte att det inte är hans (diplomaten) plikt att följa landets lagar och föreskrifter, utan snarare att, om han inte gör detta, den enda åtgärd som kan vidtas mot honom är en diplomatisk hänvändelse till hans regering eller i extrema fall hans utvisning ur landet. Utan tvivel kan man tänka sig fall av allvarliga brott som kunde beivras endast genom att man använde våld på diplomatens person, men det är onödigt att diskutera om sådana fall utgör ett legalt undantag från den allmänna immunitetsregeln." Alltså slutar denne författare i själva verket sitt resonemang på den punkt där det skulle börja.

En annan författare (Oppenheim, International Law) för diskussionen längre. Han betonar att det finns undantag från immunitetsrätten: en diplomat kan arresteras om han stör ordningen genom våldshandlingar som nödvändiggör ett inskridande eller konspirerar mot den mottagande staten. Bland de exempel som nämns är fasttagandet av den svenske ambassadören Gyllenberg i London år 1717 på grund av inblandning i en komplott mot den engelske kungen. Det understryks att en diplomat inte kan klaga "om han blir föremål för tvångshandlingar på grund av sitt eget orik-

tiga uppförande som t. ex. . . att han godtyckligt försätter sig själv i en farlig eller obehaglig situation".

En liknande ståndpunkt framkommer hos Hackworth, Digest of International Law. Här åberopas ett fall från 1935 som är långt mer vardagligt än Oppenheims exempel. Den persiske ministern hejdades vid bilåkning på grund av brott mot trafikföreskrifterna och belades med handbojor. Då ministern protesterade beklagade den amerikanske utrikesministern att diplomaten utsatts för ohövlig behandling, men fortsatte: "I detta sammanhang vill jag konstatera att denna regering alltid klargjort för sina diplomatiska tjänstemän i andra länder att rätten till diplomatisk immunitet ålägger dem skyldighet och förpliktelse att noggrant iaktta både statliga och kommunala lagar och föreskrifter i de länder där de är ackrediterade. Jag är övertygad om att den persiska regeringen delar uppfattningen att Förenta staternas regering är berättigad att av främmande länders diplomatiska tjänstemän vänta motsvarande respekt för detta lands lagar och föreskrifter."

Med än större klarhet utföres samma tankegång av Satow, A Guide to Diplomatic Practice. Enligt Satow är det självklart att en diplomat inte kan anses okränkbar om han begår en olaglig handling som nödvändiggör omedelbart användande av personligt tvång. "I största allmänhet kan det sägas att villkoret för hans personliga okränkbarhet är korrektheten i hans eget uppträdande precis som om han vore en privat individ."

Vid en genomgång av tillgängliga arbeten har icke någon av de erkända auktoriteterna befunnits ha motsagt de här citerade. Det torde då kunna hävdas att folkrätten tillerkänner värdlandets myndigheter rätten att inskrida för att hindra lagstridig gärning också i det sällsynta fallet att lagbrytaren är diplomat.

Juli 81. 4k. 9u. sm. 10

S: a 22